

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Petra Zamykalová

Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

Rozpad rodiny a jeho dopad na adolescenta

Petra Zamykalová

Bakalářská práce

2015

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Zamykalová**
Osobní číslo: **Z11143**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně-sociální pracovník**
Název tématu: **Rozpad rodiny a jeho dopad na adolescenta**
Zadávající katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešení problematiky.
 2. Stanovení cílů a metodiky práce.
 3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
 4. Analýza a interpretace získaných dat.
 5. Zhodnocení výsledků práce.
-

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího
Rozsah pracovní zprávy: 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

1. BAKALÁŘ, E. Rozvodová tematika a moderní psychologie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 126 s. ISBN 80-246-1089-2.
2. FARKOVÁ, M. Dospělost a její variabilita. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 136 s. ISBN 978-80-247-2480-5.
3. FUČÍK, P. Rozvod a změny reprodukčních strategií. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 168 s. ISBN 978-80-210-6093-7.
4. MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. 2. upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2008, 323 s. ISBN 978-808-6429-878.
5. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-802-4621-531.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Kateřina Peřinová**
Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: **1. října 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **17. července 2015**

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. března 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na mou práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2015

Petra Zamykalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Kateřině Peřinové za metodické vedení a odborné rady, kterými přispěla k vypracování mé bakalářské práci. Dále děkuji všem respondentům, které jsem během svého výzkumu oslovila, za trpělivost, pochopení a důvěru, bez nichž by praktická část mé práce nikdy nevznikla.

ANOTACE

Práce je věnována rozpadu rodiny a možným vzniklým problémům u adolescenta v aspektech vzdělání, vztahů v rodině a potencionálních problémů z oblasti bio-psycho-sociální. Důležitou součástí mé práce také bude, jaký pohled mají zástupci mladé generace na rodinu a plány pro založení své vlastní rodiny a zda by setrvali v nefunkční rodině kvůli dítěti.

KLÍČOVÁ SLOVA

rodina, rozvod, adolescent, bio-psycho-sociální problémy, zakládání rodiny

ANNOTATION

My thesis is dedicated to family breakdown and possible problems arising in adolescents in the aspects of education, family relationships and possible potential problems in the bio-psycho-social field. An important part of my task will be to assess adolescents' view of family and their own plans of starting a family, and whether they would stay in a dysfunctional family because of having a child.

TITLE

Family Breakdown and Its Repercussions for Adolescents

KEYWORDS

family, divorce, adolescent, biopsychosocial problems, starting a family

Obsah

SEZNAM OBRÁZKŮ	10
ÚVOD	11
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1.1 Definice rodiny.....	12
1.2 Typologie rodin.....	12
1.2 Druhy rodin	13
1.3 Změny v rodině	13
1.4 Základní funkce rodiny	14
2 MOŽNOSTI SOUŽITÍ PARTNERŮ	15
3 ROZVOD	16
3.1 Neprávní způsoby ukončení manželství.....	16
3.2 Rozvodové řízení	16
3.3 Příčiny rozvratu.....	17
4 ADOLESCENT.....	18
4.1 Fyzická oblast adolescenta.....	18
4.2 Psychická oblast	19
4.3 Osobnost adolescenta	19
5 ADOLESCENT A STRESOVÉ ČI ZÁTĚŽOVÉ SITUACE	21
5.1 Šetření o výskytu stresu na gymnáziích.....	21
6 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V OBDOBÍ ADOLESCENCE.....	23
6.1 Nejčastější rizikové chování	23
6.2 Prevence nevhodného chování.....	24
7 PSYCHICKÉ PROBLÉMY V OBDOBÍ ADOLESCENCE.....	25
7.1 Úzkostné poruchy a strach	25
7.2 Příčiny a symptomy.....	25
7.3 Rozdělení a léčba	26
8 TYPY SLUŽEB POSKYTOVANÝCH RODINÁM A DĚTEM.....	27
8.1 Služby dle zákona o sociálních službách	27
8.2 Služby dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí	28
8.3 Další poskytované služby.....	28
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	30

9	CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
10	METODIKA VÝZKUMU	31
10.1	Použité metody a techniky	31
10.2	Realizace výzkumu	31
10.3	Výzkumný vzorek	32
11	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	33
12	DISKUSE.....	48
13	ZÁVĚR	52
14	SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ	54
15	SEZNAM PŘÍLOH	57

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Věk respondentů.....	33
Obrázek 2: Pohlaví respondentů	34
Obrázek 3: Rodina	35
Obrázek 4: Názory na manželství.....	36
Obrázek 5: Důvody respondentů pro založení budoucí rodiny	37
Obrázek 6: Stupeň setrvání	38
Obrázek 7: Věk respondentů při rozpadu rodiny.....	39
Obrázek 8: Styk s rodiči.....	40
Obrázek 9: Stěhování do jiného města/vesnice	41
Obrázek 10: Změna v důsledku stěhování.....	41
Obrázek 11: Vliv na ekonomické možnosti.....	42
Obrázek 12: Bližší vztah.....	43
Obrázek 13: Zdravotní problémy.....	44
Obrázek 14: Konkrétní zdravotní problémy	44
Obrázek 15: Psychické a sociální problémy	45
Obrázek 16: Konkrétní psychické problémy	46
Obrázek 17: Svěření do péče	47

ÚVOD

Člověk – Homo Sapiens Sapiens - je tvor společenský. Už z historie víme, že lidé vytvářeli tlupy, náhodné skupiny, společenství. Člověk bez druhého člověka, nebo bez své skupiny, dlouho nepřežil. Buď se k někomu přidal, nebo zemřel. Mezi lidmi se vytvářely vztahy, přátelství, která mnohdy pokračovala vytvořením rodin.

Rodina je skupina spojená pokrevně, manželstvím nebo adopcí. Dříve rodinu představoval otec, matka a děti v klasické sezdané rodině. Dnes ale spousta lidí žije i tzv. na hromádce, nebo, jak se říká, „na psí knížku“. Dokonce se v dnešní době objevují i svazky osob stejného pohlaví. Značnou část naší společnosti tvoří rodiny skládající se z partnerských vztahů. Rozvody nebo rozpady rodin jsou v dnešní společnosti na denním pořádku. Lidé si přestanou rozumět, milovat se, nebo mají problémy, které neumí, nebo nechtějí řešit, a raději ukončí veškerý společný vztah a rozvedou se.

Rozvod, nebo rozpad rodiny může být pro člověka vysvobozením, nebo řešením mnohých problémů. Rodina ale nejsou jen otec a matka, ale především děti, jakož i člověk v následujícím období, jako je např. adolescence. Právě děti a adolescenti jsou těmi, kteří rozpadem rodiny nejvíce trpí. Zasáhne to jejich každodenní život a může to mít následky i v jejich budoucím životě. Rozpad rodiny je může natolik ovlivnit, že pak nebudou chtít založit svoji vlastní rodinu z obavy, aby i oni neselhali jako jejich rodičové.

Tato práce má za cíl zjistit, jaký vliv na adolescenta má rozpad rodiny ve vybraných aspektech, jako je zdravotní stav, sociální stav, psychický stav, ale i pohled adolescenta na manželství v dnešní době.

I. Teoretická část

1.1 Definice rodiny

Rodina z oboru sociální práce je skupina lidí spojená pokrevním příbuzenstvím nebo právním svazkem, jako je sňatek nebo adopce (Matoušek O., 2008, str. 177). Rodina definovaná dle sociologického slovníku je „*Forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.*“ (Jandourek J., 2001, str. 206). Rodina v psychologii je označovaná jako společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy (Špaňhelová I, 2010, str. 11).

1.2 Typologie rodin

Tato typologie rodin je směřována pro potřeby sociálních pracovníků a vychází ze znaků fungování rodiny. Rodiny můžeme rozdělit na:

Perfekcionistické rodiny - jsou vyznačovány jako úzkostně neurotické rodiny vyžadující po svých členech žádoucí způsoby chování a úspěch ve všech oblastech. Při problémech v rodině a při jejich řešení nezasahují státní orgány, s výjimkou rozvodů.

Nepřiměřené rodiny - neboli také nezralé, dětinské či extrémně závislé. Členové rodiny spoléhají na vnější pomoc, jako například od širší rodiny či kamarádů. Potíže jsou hlavně v ekonomické oblasti, hospodaření s penězi a ve výchově dětí.

Egocentrické rodiny - jinými názvy také prestižní, chladné rodiny. Jsou to často rodiny s jedním dospělým (otcem), nebo s oběma dospělými, kteří upřednostňují kariéru před svými dětmi. Rodina je dobře finančně zajištěná. Manželské spory jsou v těchto rodinách časté, ale skryté před veřejností. Děti občas neplní školní docházku a trpí často psychickými obtížemi.

Asociální rodiny - vyznačují se častým porušováním právních norem. Nezřídka se ocitají v hmotné a sociální nouzi. Děti se v těchto rodinách rodí neplánovaně. Péče o děti je zanedbávající, často se zde vyskytuje týrání, zneužívání dětí. Členové rodiny podléhají užívání návykových látek (Matoušek O., 2008, str. 194-195).

1.2 Druhy rodin

Vybrala jsem toto dělení rodin podle Matouška, protože rodina není jen jedna, ale existuje více různých druhů rodin.

1. Nukleární rodina - je rodina dvougenerační, která se skládá z rodičů a dětí
2. Rozšířená rodina - skládá se z více, jak dvou generací, patří sem i příbuzní
3. Orientační rodina - je rodina, ve které se člověk narodí
4. Prokreační rodina - je rodina, která je založena sňatkem nebo narozením dítěte

Z oblasti sociální můžeme rodiny také rozdělit na klinické, které spolupracují s pomáhajícími nebo represivními institucemi, a na rodiny profesionální, zabývající se náhradní výchovnou péčí (Matoušek O., 2008, str. 177-178).

1.3 Změny v rodině

V současné době rodina prošla řadou změn a vyznačuje se těmito znaky:

- Zvýšená zaměstnanost žen i mužů
- Vyšší vzdělanost žen
- Zmenšování rozdílů mezi mužskou a ženskou rolí
- Práce, které dříve rodina vykonávala, se dnes posouvají do společenských služeb, jako např. čistírna, prádelna atd.
- Omezení vícegeneračních vztahů – dříve rodiny bydlely například ve vícegeneračních domech a děti své prarodiče vídávaly každý den, dnes k prarodičům jezdí třeba jen v létě
- Stěhování obyvatel z venkova do měst nebo satelitních městeček
- Velký technický rozvoj a tím pádem omezení mezilidských vztahů
- Menší působení vlivu náboženství a z toho plynoucí možný úpadek morálky (Špaňhelová I., 2010, str. 11-12).

1.4 Základní funkce rodiny

V oblasti sociální psychologie má rodina čtyři funkce. První funkcí je funkce biologicko-reprodukční, ve které se rodiče mají rozmnožovat. Následuje ekonomicko-zabezpečovací funkce, jejímž cílem je starat se o děti, aby byly zabezpečeny po ekonomické stránce, ale zároveň by toto hledisko nemělo zastiňovat u dítěte emocionální stránku. Emocionální funkce má emočně zabezpečovat dítě, sdílet jeho pocity, umožnit mu se svěřit a dát dítěti najevo, že rodina je tu pro něj a může se kdykoliv na ni obrátit. Jako poslední funkce je uváděna socializačně-výchovná, která má za úkol vychovávat děti tak, aby byly jisté v prostředí, ale zároveň aby měly nějaký rodičovský vzor a uplatňovaly pravidla společenského chování (Špaňhelová I., 2010, str. 11-12).

2 Možnosti soužití partnerů

Česká populace je k formám rodinného soužití tolerantní a svými postoji a názory patří k západoevropským státům. Ve státech východní Evropy jsou spíše preferující tradiční rodinné hodnoty (Hamplová D. a kol., 2007, str. 30).

Manželství je společensky uznávaný svazek mezi ženou a mužem. Manželství má ze sociologického hlediska mnoho společných charakteristik, jako je vzájemný vztah mezi manžely, sexuální právo na druhého partnera, směna věcí a služeb mezi partnery. Mezi poslední charakteristiku patří, že manželé očekávají, že bude jejich manželství trvalým svazkem i po vlastních předchozích zkušenostech z manželství (Veselá R. a kol., 2003, str. 111).

Partnerství je pro mladého člověka významnější než přátelství. Partnerství neboli párová identita se může stát základem vzniku nové rodiny. Díky partnerskému vztahu dochází k rozvoji osobnosti mladého jedince, ale i k rozvoji intimní oblasti (Vágnerová M., 2007, str. 65).

Nesezdané soužití neboli také soužití „na zkoušku“ v dnešní době v mnoha státech konkuruje, až přerůstá počet sňatků. Mladý pár často žije v nesezdaném soužití na zkoušku před manželstvím a po letech ho zakončí manželstvím (Bartušková J., 2008).

Registrované partnerství je soužití osob stejného pohlaví, které uzavřely partnerství. Uzavření registrovaného partnerství vzniká prohlášením před matrikářem po otázce, zda chtějí osoby svobodně vstoupit do partnerského vztahu. Celý obřad je dokončen zapsáním do knihy registrovaného partnerství. Registrované partnerství nemohou uzavřít osoby v příbuzné linii nebo sourozenci. Podmínkou je, aby aspoň jedna žádající osoba byla občanem České republiky (Ministerstvo vnitra České republiky, 2014). Zánik partnerství vzniká smrtí jednoho z partnerů, prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého, rozhodnutím soudu o zrušení svazku na základě návrhu podaného jedním z partnerů (Novotný P., 2014, str. 43-44).

3 Rozvod

Rozvod patří v České republice k právním způsobům ukončení manželství (Možný I., 2008, str. 206). Rozvod působil dříve ve formě obvinění, teprve v dnešní době bývá rozvod označován jako možnost rozvodu po vzájemné dohodě obou účastníků (Fučík P., 2013, str. 26).

3.1 Neprávní způsoby ukončení manželství

K ostatním neprávním způsobům ukončení manželství patří opuštění rodiny jedním z partnerů, rodina vyprázdněná skořápky¹, kdy dospělí společně bydlí, ale nekomunikují spolu, nemají mezi sebou žádný emocionální vztah a spolupracují jen v nejnnutnějším případě. Mezi další patří dlouhodobá nepřítomnost jednoho z páru kvůli trestní vazbě, pobytu v zahraničí, a jako poslední způsob je zánik manželství kvůli fyzické, emocionální nebo mentální příčině u jednoho z manželů. V literatuře jsou tyto způsoby ukončení manželství rozšířeny o rodičovské manželství, které je vysvětleno tak, že manželské funkce zanikly, ale rodina je pospolu kvůli dětem. K nejstaršímu způsobu ukončení manželství patří prohlášení za neplatné². Rozvedený člověk může bez omezení nebo počtu rozvodů uzavírat nový sňatek (Možný I., 2008, str. 206-207).

3.2 Rozvodové řízení

Dle nového občanského zákoníku může být manželství rozvedeno, pokud je soužití obou účastníků hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno, neboli jde o kvalifikovaný rozvrat, aniž by v budoucnu došlo k obnovení. Podle novelizace soud zjišťuje příčiny rozpadu manželského vztahu. Návrhem na rozvod se zabývá soud, v jehož obvodu mají nebo měli společné bydliště oba manželé nebo aspoň jeden z manželů atd. Návrh na rozvod už není pojmenován jako žaloba, ale jen návrh, díky kterému většinou odpadá šok, že je osoba obžalovaná. Soud pokaždé nařizuje jednání k výsledku účastníků, kde se pokusí o smír manželů. Pokud navrhovatel nebo druhý účastník řízení nepřijde k soudu bez slušné omluvy, rozvodové řízení je zastaveno, pokud jeden z účastníků nepřijde a nebude trvat na projednání věci. Možnost pokračování je po uplynutí tříměsíční doby od přerušení. Celý rozvodový proces působí na vzájemný vztah mezi účastníky a zasáhne především do prožívání dětí. Všechny vzájemné vztahy už může narušit pouhé seznámení s návrhem na rozvod či úpravu

¹ Anglický terminologie = Empty shell family

² Nazývána také nulitní.

poměrů k nezletilému dítěti. Důležitou postavou v soudním procesu je také advokát, který působí jako informátor k vysvětlení situace, popsání fází, délce řízení a popřípadě potřebným nákladům při znaleckém posudku. Stejně jako zákon o rodině, tak i nový občanský zákoník popisuje tzv. tvrdostní klauzule³ týkající se ochrany nezletilého dítěte, ale i ochrany účastníka rozvodu, kterým by byla způsobena závažná újma. U nezletilého dítěte se zjišťuje, zda rozvod není v rozporu se zájmy dítěte dle zvláštních důvodů, jako jsou za prvé zdravotní stav v případě, že péče o dítě je tak náročná, že by ji nezvládl jeden z rodičů, za druhé pokud je dítě silně psychicky vázáno na oba rodiče, a dále zda psychické, sociální podmínky, v jakých nezletilé dítě žije před rozvodem, během rozvodu a po rozvodu, nejsou jiné a nepůsobí špatně na nezletilé dítě. Dítě má určeného opatrovníka, který dítě u soudu zastupuje. Dokud není rozhodnuto o poměrech dítěte a není skončeno opatrovnické řízení, soud manželství nerozvede (Novotný P., 2014, str. 30-38).

3.3 Příčiny rozvratu

K rozvratu rodiny či partnerství může dojít z důvodu jiného chování zúčastněných, jako např. nevěra, násilné chování nebo z důvodu choroby jednoho z partnerů, neplodnosti, frigidity nebo impotence (Možný I., 2008, str. 210-211). Dle Novotného k příčinám rozpadu rodiny také patří rozdílnost povah, nezáměr o rodinu nebo důvod neuváženého sňatku (Novotný P., 2014, str. 28).

³ Zpřísnění rozvodu a ochranu manžela, který s rozvodem nesouhlasí.

4 Adolescent

Dospívání - adolescence je věkové období od patnácti (od dokončení povinné školní docházky) do dvaceti až dvaadvaceti let. Člověk se stává dospělým po právní stránce už v osmnácti letech, ale v oblasti psychické a sociálně ekonomické je to později. „*Hlavním úkolem tohoto období je příprava na budoucí povolání, dozrávání v samostatnou, vyspělou, na rodičích nezávislou osobnost.*“ (Čechová V., Mellanová A., Kučerová H., 2004, str. 29-31).

Autorka Marie Vágnerová rozděluje věkové období adolescence na 2 fáze:

1) raná adolescence neboli pubescence - věkově je to rozmezí 11. - 15. roku s individuální variabilitou. Nejčastějšími změnami jsou tělesné dospívání, změna zevnějšku, změna způsobu myšlení, emočního prožívání, ukončení povinné školní docházky.

2) pozdní adolescence se nejčastěji vyznačuje komplexnější psychosociální proměnou, ukončením profesní přípravy, ekonomickou nezávislostí, dochází k potvrzení sociální identity, k prvnímu pohlavnímu styku a vzniku prvních partnerství (Vágnerová M., 2005, str. 323-325).

V mnoha publikacích se můžeme také setkat s rozdělením období adolescence na tři fáze. První fáze je nazývána jako časná adolescence, která se pohybuje rozmezí mezi 10 (11) - 13 lety. Následuje střední adolescence vyznačující se 14 - 16 lety a jako poslední je pozdní adolescence od 17 - 20 let, možno i mnohem déle až do věku univerzitních studentů 19 - 24 let (Macek P., 2003, str. 10).

4.1 Fyzická oblast adolescenta

Období adolescence začíná u dívek první menstruací a u chlapců prvním výronem semene. Toto období je charakteristické vyžíváním pohlavních orgánů a vývojem druhotných pohlavních znaků - u dívek růst prsů, zrání dělohy a růst pubického ochlupení. U dívek také dochází k vývinu boků, pánve a stehen díky zvýšenému ukládání tuků. U chlapců jsou viditelnými druhotnými znaky růst pubického ochlupení a vousů, růst pohlavních orgánů, prohloubení hlasu a zesvalnatění celé postavy. Za tělesné změny u obou pohlaví může zvýšená produkce hormonů estrogenu a testosteronu. U dívek i chlapců se dokončuje tělesný růst: u dívek mezi 16. - 18. rokem a u chlapců až po 20. roce života (Klíma J. a kol., 2003, str. 37). K nejčastějším onemocněním adolescentního věku patří psychosomatická onemocnění, nádory jako např. akutní lymfoblastická leukemie

nebo Wilmsův tumor. K nejvíce zastoupeným úrazům patří dopravní úrazy (Klíma J. a kol., 2003, str. 38).

4.2 Psychická oblast

V období adolescence dochází k velké změně emočního prožívání, které je způsobeno zvýšenou produkcí hormonů. Emoční reakce jsou nepřiměřené, krátkodobé a proměnlivé. Mnoho jedinců ani není schopno vysvětlit příčinu svých pocitů, přecitlivělostí a dráždivostí. Emoční oblast se může vyjádřit větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání, které mohou vést ke vzniku konfliktů. Důležitým znakem v emoční oblasti je nezáměr a nechť projevovat své city navenek, protože své city považují adolescenti za intimní oblast svého já. V průběhu dochází ke stabilizaci emočního prožívání, k rozvoji vytrvalosti a možnosti sebeovládání. Pokud je jedinec z neurofyziologického hlediska zralý a díky vzdělání získal zkušenosti a informace, může rozvíjet své kognitivní funkce. Důležitých prvků, ve kterých dochází ke změně v kognitivní oblasti, je mnoho. Patří k nim např. hypotetické uvažování, zlepšení logických operací, možnost uvažovat o budoucnosti. Uvažování bývá často radikálnější díky předchozím zkušenostem. Zlepšuje se odhad vlastních schopností a dovedností a dochází k efektivnějším paměťovým strategiím po stránce zapamatování a vybavování (Vágnerová M., 2005, str. 345).

4.3 Osobnost adolescenta

Dívky bývají obvykle nespokojeny se svým vzhledem a snaží se o jakoukoliv změnu. Toto je stejné i u chlapců, kteří kvůli svým idolům tráví téměř veškerý svůj volný čas zvyšováním tělesné kondice. U dívek je vše dotvářeno líčením a stylem oblékání. V období dospívání stále převládá emoční labilita, která se projevuje například ve velkém nadšení pro nějakou novou věc, snaha vše hned vyřešit bez odkladu. Toto všechno často ztroskotá na malých zkušenostech a na nepřijetí rad od starších lidí. Velký význam má v tomto období příslušnost k partě. V partě jedinec často zůstává a schází se s ní i přes to, že s jejími názory nesouhlasí. Svoji vlastní identitu si dokáže uvědomit na konci adolescentního období. Okruh zájmů je zmenšen, ale více prohlouben. Mezi zájmy adolescenta často patří poslech hlasité hudby, povídání si s přáteli, cestování. Zlepšuje se komunikace jak mezi vrstevníky, tak i s dospělými, učí se naslouchat druhým, přijímat jejich argumenty, prosadit si vlastní názor a ten i obhájit. Mladí lidé hledají smysl života a mohou podlehnout vlivu některých náboženských sekt nebo politických skupin. Vztah k rodičům se poněkud zlepšuje. Jsou vyhledávány kontakty s opačným pohlavím. Osoby se citově upínají na zvoleného

partnera. V tomto období také dochází k prvním sexuálním zkušenostem, někdy i k nežádoucímu těhotenství. Adolescent se také setkává s náročnými životními situacemi, jako jsou choroby rodičů a úmrtí někoho blízkého (Čechová V., Mellanová A., Kučerová H., 2004, str. 29-31).

5 Adolescent a stresové či zátěžové situace

Období adolescence je lidská etapa života člověka vyznačující se přechodem od dětství k dospělosti. Tato lidská etapa je významná mnoha změnami, které mohou u adolescenta vyvolávat pocit napětí, nejistoty, emoční nepohody. Adolescence je spojovaná s častými okamžiky, které můžeme označit za zátěžové či stresové (Urbanovská E., 2010, str. 24).

Zátěžové a stresové situace jsou různé podle rozdělení adolescence na ranou, střední a pozdní. „Podle B. E. Compase (1989,cit. podle Medved'ová, 2008) v rané adolescenci způsobují psychické problémy spíše rodinné stresory, ve střední adolescenci se jako nejdůležitější ukazují vrstevnické stresory a v pozdní adolescenci pak jsou s nepříznivou psychologickou symptomatologií spojeny především akademické (školní) stresory.“ (Urbanovská E., 2010, str. 24).

Jedinec v období adolescence přijímá nové sociální role. Přijímání nové sociální role je často doprovázeno pocitem nejistoty, hledáním nebo zkoušením, hlavně pokud jedinec cítí, že např. nemůže svobodně projevit své názory (Macek P., 2003 in Urbanovská E., 2010, str. 25).

5.1 Šetření o výskytu stresu na gymnáziích

V literatuře se můžeme setkat s řadou výzkumů zabývajících se stresem u adolescentů. Ve své bakalářské práci se zmíním o šetření O. Řehulkové a E. Řehulky, kteří se zabývali výzkumem studentů na gymnáziích. Jejich šetřením vznikl soubor okruhů stresů, které zatěžují adolescenty.

1. Stresy ze sociálně – vrstevnických skupin
2. Stresy z nelibosti se sebou samým
3. Stresy v oblasti sociálně – partnerské
4. Stresy ze vztahu k vlastní rodině
5. Stresy ze studijní činnosti a získávání vědomostí
6. Stresy z komunikace a jednání s lidmi
7. Stresy a konflikty v jednání s učiteli
8. Stresy ze snížené tělesné formy, kvůli zdravotním problémům

9. Stresy z působnosti ve světě

10. Stresy a strach z budoucnosti (Řehulková O., Řehulka E., 2001 in Urbanovská E., 2010, str. 26-27).

Těchto 10 stresorů je sestaveno podle jejich závažnosti a můžeme si všimnout, že stres ze vztahů v rodině je na 4. místě. Proto se domnívám, že je velmi důležité a podstatné věnovat se tématu rodina, vztahy v rodině. Zhoršené vztahy v rodině mohou špatně působit nejen na psychiku rodičů, ale především dětí, které stejné vzorce chování mohou používat v budoucnu ve svých vlastních rodinách a dochází ke stejnému koloběhu chyb či problémů.

6 Rizikové chování v období adolescence

Rizikovým chováním rozumíme takové chování, které vede ke zdravotním problémům člověka nebo k psychosociálnímu poškození. Rizikovým chováním se zabývají společenské vědy, ale i medicínské obory (Macek P., 2003 in Sobotková Nielsen V. a kol., 2014, str. 40).

Vznik rizikového chování můžeme rozdělit na tři oblasti: za prvé oblast teorie biologicko-psychologické, kde se předpokládá vliv hormonů, enzymů a genetiky na chování jedince. Za druhé to je teorie sociálně-psychologická, která pojednává o tom, že za chování jedince může jeho temperament, osobnost atd. A jako poslední je třetí teorie sociologická, která se zabývá tím, že společenský a kulturní život plně působí na chování jedince (Sobotková Nielsen V. a kol., 2014, str. 42).

6.1 Nejčastější rizikové chování

K nejčastějším rizikovým chováním patří:

- záškoláctví, které je pro jedince zdrojem dobrodružství, chráněním se před problémy ve škole nebo souvisí společně s poruchami učení a chování
- lhaní, které není společností dostatečně považováno za budoucí riziko
- agresivita nebo agresivní chování
- šikana, kyberšikana a násilné chování
- obecně kriminální chování, kam především patří krádeže
- vandalismus, jako je poškozování veřejného majetku, majetku školy a věcí
- závislostní chování např. na návykové látky, na počítač, nebo třeba i na nakupování
- rizikové chování na internetu, které se projevuje přílišným trávením času na internetu, stahováním hudby a filmů či surfování po nevhodných nebo zakázaných stránkách
- rizikové sexuální chování, a to u jedince, který měl předčasný pohlavní styk, časté střídání partnerů, nechráněný pohlavní styk nebo krutost ke zvířatům a žhárství
- rizikové chování v dopravě, které se vyznačuje neznalostí dopravních předpisů, řízením pod návykovou látkou nebo přeceňováním svých řidičských schopností
- extrémně rizikové sporty a hazardní hry, jako např. lezení po budovách nebo jízda mezi vagony metra nebo vlaku

- užívání anabolik a steroidů, špatné stravovací zvyky, extremismus, xenofobie a antisemitismus (Sobotková Nielsen V. a kol., 2014, str. 40-41).

6.2 Prevence nevhodného chování

Nejdůležitějším bodem, kterého se u dětí a mladistvých s poruchami chování chce dosáhnout, je prevence, popřípadě brzké podchycení a zlepšení jejich rozvoje. Prevence spočívá v psychologické, pedagogické a sociální podpoře a rozvoji (Vágnerová M., 2012, str. 802).

Práce s problémovou mládeží spočívá v pěti aktuálních bodech. Za prvé ve spolupráci s rodinou neboli rodinná terapie. Dospívající jsou ještě často emocionálně a materiálně závislí. Při rodinné terapii lze používat posilování motivace či rozhovor se členy rodiny na téma, co mohlo v rodině zapříčinit nevhodné chování adolescenta. Za druhé je to zlepšení dovedností a schopností pro život, kdy si mladiství zlepšují svoje pracovní, vědomostní předpoklady. Naučí se zvládat zátěžové situace, životní problémy, ale i umět se správně a vhodně prosadit či zlepšit komunikační dovednosti. Třetím významným bodem je filozofie životního stylu a sociální vztahy s vrstevníky a společnostmi všeobecně. Následně bývá velmi potřebné poradenství, které se odvíjí od problémů, které právě adolescenta trápí nebo které právě řeší, jako např. (vztahy, problémy s chováním, volba dalších studií nebo zaměstnání atd.). Při některých nevhodných neboli rizikových chování, jako je např. užívání návykových látek u mladistvých, se užívá jako psychoterapie (Vágnerová M., 2012, str. 802).

7 Psychické problémy v období adolescence

„Duševní poruchy dětí a mladistvých jsou způsobeny složitým komplexem vzájemně se prolínajících vlivů.“ (Malá E., 2000, str. 109).

Příčiny duševních poruch můžeme rozdělit na vnitřní a zevní. Duševní poruchy narušují psychosociální vývoj a ztěžují rodinný, školní a společenský život. Mladistvý s duševní poruchou trpí specifickými nebo nespecifickými symptomy. Specifické symptomy jsou specifické pro některou určitou duševní poruchu. Nespecifické symptomy jsou neurčité znaky jako např. porucha spánku, špatná soustředěnost nebo zvýšená podrážděnost (Hort V., a kol. 2000, str. 109).

Mezi psychické problémy v období adolescence patří např. deprese, úzkostné poruchy (panická porucha, specifická fobie), obsedantně-kompulzivní porucha, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování a mnoho dalších. Na psychické chování může upozornit pedagog, kamarád nebo si ho sám všimne rodič (Carr-Gregg M., 2012, str. 37).

7.1 Úzkostné poruchy a strach

„Úzkost je definována jako nepříjemný citový stav, v němž převažují pocity napětí a obav neurčitého obsahu.“ (Vágnerová M., 2012, str. 400). Pocit úzkosti je upozorněním pro člověka očekávat možné nebezpečí či ohrožení. Působí na psychické i fyzické dovednosti, aby člověk mohl co nejrychleji zareagovat. Trvalá úzkost je označována jako úzkostnost. Pokud člověk trpí konkrétní úzkostí, ví, co ji způsobuje, jedná se o strach. Pocit strachu se může změnit ve fobii (Vágnerová M., 2012, str. 400). Příklad fobie – agorafobie je strach z velkých otevřených prostor.

7.2 Příčiny a symptomy

Adolescent se při úzkostné poruše uzavře do sebe. Odmítá kontakt s vrstevníky, společností a nakonec i s rodinou. V pozdějším životě může mít problémy s navazováním partnerských vztahů a sebeúctou. Neléčená úzkostná porucha se později může projevit v budoucím zaměstnání. S úzkostí se často spojují poruchy příjmu potravy či užívání návykových látek. Adolescent trpí psychickými, fyzickými symptomy. Mezi fyzické symptomy patří nevolnost, bolest na hrudi, bušení srdce a mezi psychické symptomy strach, napětí, úzkost atd. (Carr-Gregg M., 2012, str. 79-80).

Příčinu úzkostných poruch můžeme rozdělit na biologické faktory a psychosociální faktory. Do biologických faktorů patří dědičnost, změna mozkových funkcí či porucha neurotransmitterových systémů. Psychosociální faktory, které jsou ovlivnitelné zkušenostmi se stresujícími situacemi (Vágnerová M., 2012, str. 402).

7.3 Rozdělení a léčba

Úzkostné poruchy můžeme rozdělit na několik odvětví. Panická porucha, která je popisována silnou úzkostí v častých opakovaných atakách trvající maximálně několik minut. Za druhé je to generalizovaná úzkostná porucha, která je charakterizována trvalou úzkostí, která není vázaná na konkrétní situace a trvá alespoň 6 měsíců s tělesnými obtížemi, jako jsou bolest hlavy či břicha. Dále sem patří fobie, kterou je označován strach z různých objektů či situací. Sociální fobie, která je charakterizována jako strach ze situací, kde je na samotného člověka upřednostňována pozornost (Hort V., a kol., 2000 str. 215-233).

Léčbu je nutno zahájit co nejdříve. Důležitým cílem léčby je nalezení opravdové příčiny úzkostných poruch u adolescentů. Léčba úzkostných poruch u mladistvých je nejčastěji pomocí kognitivně-behaviorální terapie, (dále jen KBT). „*Kognitivně-behaviorální terapie pomáhá dospívajícím rozpoznat vzorce myšlení a chování a nahradit je vzorci pozitivními.*“ (Carr-Gregg M., 2012, str. 69). KBT je založena na myšlence, že naše myšlení a názory ovlivňují naše pocity. Cílem KBT je poznání a přijetí možnosti nových vzorců pozitivního myšlení a chování. Při spolupráci adolescenta s psychologem musí být partnerský vztah. Jejich léčebné sezení se skládá z rozhovoru, diskuze a procvičování nových dovedností, ale i zlepšení komunikačních dovedností (Carr-Gregg M., 2012, str. 70).

8 Typy služeb poskytovaných rodinám a dětem

Sociálních služeb zabývajících se rodinou a dětmi je v ČR velké množství. V teoretické části bakalářské práce je můžeme rozdělit dle zákona o sociálních službách, dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí a další poskytované služby. Sociální služby jsou poskytované státními a nestátními organizacemi. Mezi státní orgány péče o dítě patří např. oddělení sociálně-právní ochrany dětí a ústavní výchova. Ať už jde o státní nebo nestátní orgán, všechny spolupracují s úřady ČR, soudy, policií ČR atd. (Matoušek O. a kol., 2011, str. 93).

8.1 Služby dle zákona o sociálních službách

Azylové domy jsou určeny pro osoby v nepříznivé sociální situaci, které ztratily bydlení. Sociální služba umožňuje ubytování, pomoc se zajištěním bydlení, prosazování práv a zájmů. Spolupracuje s osobami na výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (Ministerstvo práce sociálních věcí, 2015, online).

Ústavní výchova je rozdělena na dětský domov, který je pro děti do 3 let, a na dětský domov pro klienty do 18 - 19 let. (Matoušek O. a kol., 2011, str. 93).

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež mají za prioritní cíl pomoci a podpořit děti a mládež při obtížích, těžkých životních podmínkách a především socializačních potížích. Nízkoprahová zařízení také poskytují poradenské služby a různé aktivity pro trávení volného času například dětem ze sociálně slabších rodin. Terénní služby, individuální práci s jednotlivcem a neposledně pomoc s nalezením nebo zkontaktování jiné pomoci (Matoušek O., 2008, str. 118).

Instituce pro tuto cílovou skupinu adolescentů jsou vhodné domy na půl cesty, které jsou určeny pro osoby do 26 let po opuštění školských zařízení, výchovné či ochranné výchovy. Osobám je poskytnuta možnost ubytování, kontaktu se společností atd. (Ministerstvo práce sociálních věcí, 2015, online). Pro uplatnění rizikové mládeže při vzdělání nebo na trhu práce existují v České republice speciální rekvalifikační kurzy, kde je upřednostňována praktická činnost před teoretickými předměty. Tento projekt speciálních rekvalifikačních kurzů má za hlavní cíl vzdělání a uplatnění této cílové skupiny na trhu práce v České republice (Matoušek O. a kol., 2011, str. 97).

8.2 Služby dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Ve zkratce OSPOD je státní orgán a zabývá se sociálně-právní ochranou dětí. Navrhuje ústavní výchovu. A mezi další jeho kompetence patří např. omezení nebo zbavení či pozastavení rodičovské odpovědnosti (Matoušek O., 2008, str. 124).

Mezi organizace spolupracující s dětmi patří také zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Jde o menší kolektivní zařízení, ve kterých je péče a výchova dětí poskytována zaškoleným dospělým, jako je například program Klokánek z organizace Fond ohrožených dětí (Fond ohrožených dětí, 2012-2015, online).

V současné době vzniká v České republice program rychlé intervence, jehož úkolem je možnost vkládání informací školami, pedagogicko-psychologickými poradnami, lékaři a jinými zainteresovanými pracovníky spolupracujícími s problémovými a ohroženými dětmi. Správci informací jsou zaměstnanci OSPOD a informace o této cílové skupině také mohou využít policie, soudy atd. V současnosti je v České republice velmi málo zastoupená nebo chybí řízená péče, koordinující dlouhodobou práci organizací pracujících s rodinou se vzdělávacími instituty nebo pracovišti zabývajícími se ohroženými mladými lidmi. Úplně chybí programy k podpoře prevence kriminálního chování u dětí a mládeže (Matoušek O. a kol., 2011, str. 98-99).

8.3 Další poskytované služby

Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy působí v okresních městech a jejich služby jsou bezplatné. Poskytují manželskou terapii, ale s rodinou jako celkem pracují výjimečně. Rodinnou terapií se zabývají některá psychiatrická zařízení, která mají též v programu léčbu závislostí. Manželskou a rodinnou terapií se zabývají psychologové a psychiatři, ale jejich služby nemusí být hrazeny zdravotní pojišťovnou (Matoušek O. a kol., 2011, str. 95).

Pro rodiny s dětmi, které mají poruchy učení a chování, u nás existují pedagogicko-psychologické poradny neboli ve zkratce PPP. Pro děti a mládež např. s mentálním nebo tělesným postižením jsou vhodná speciálně pedagogická centra⁴. Na základních i středních školách působí výchovný poradce a školy mohou využívat osobní asistenty (Matoušek O. a kol., 2011, str. 95).

⁴ Poskytují poradenské služby klientům se ZP.

K začínajícím sociálním službám v České republice patří specializované organizace umožňující psychoterapeutickou pomoc, která je především vhodná klientům v dětském věku, kteří si prožili nevhodné zacházení. Také se u nás můžeme setkat s programy tzv. sanace rodiny, při nichž s rodinou spolupracují dobrovolníci, a to při výchově dětí a péči o ně a o domácnosti. V ČR chybí krizová pěstounská péče pro děti, které vyžadují okamžitou krátkodobou pomoc (Matoušek O. a kol., 2011, str. 94).

Vhodnými zařízeními pro tuto cílovou skupinu jsou diagnostické ústavy, kde je možný pobyt i na vlastní žádost, dětské domovy se školou a výchovné ústavy pro mládež. Sem přicházejí klienti s určenou ústavní nebo ochrannou výchovou. Kromě těchto dlouhodobých zařízení také existují střediska výchovné péče, která poskytují poradenskou a terapeutickou péči, kam klienti docházejí na určité programy (Matoušek O. a kol., 2011, str. 96).

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

V druhé části mé bakalářské práce je uvedena zpracovaná metodika a hodnocení výsledků z dotazníkového šetření, diskuze a závěr.

9 Cíl práce a výzkumné otázky

Hlavní cíl:

- Zjistit dopady rozpadu rodiny na adolescenta z vybraných aspektů.

Byly stanoveny tyto dílčí cíle:

- Zjistit, jak ovlivnil rozpad rodiny možnosti vzdělání a založení své vlastní rodiny.
- Zjistit vztah adolescenta k oběma rodičům po rozpadu rodiny.
- Zjistit, co jedinec vnímal jako nejvíce ohrožující v průběhu rozpadu rodiny.

Pro šetření pomocí anonymního dotazníku byly stanoveny tyto čtyři výzkumné otázky:

- Jak ovlivnil rozpad rodiny možnosti vzdělání adolescenta z hlediska dostupnosti školy?
- Jaký má adolescent vztah k rodiči, kterému nebyl svěřen do péče?
- Jaké problémy (bio-psycho-sociální) nejvíce převažovaly u adolescenta během rozpadu rodiny?
- Jak ovlivnil rozpad primární rodiny plány pro založení své vlastní rodiny?

10 Metodika výzkumu

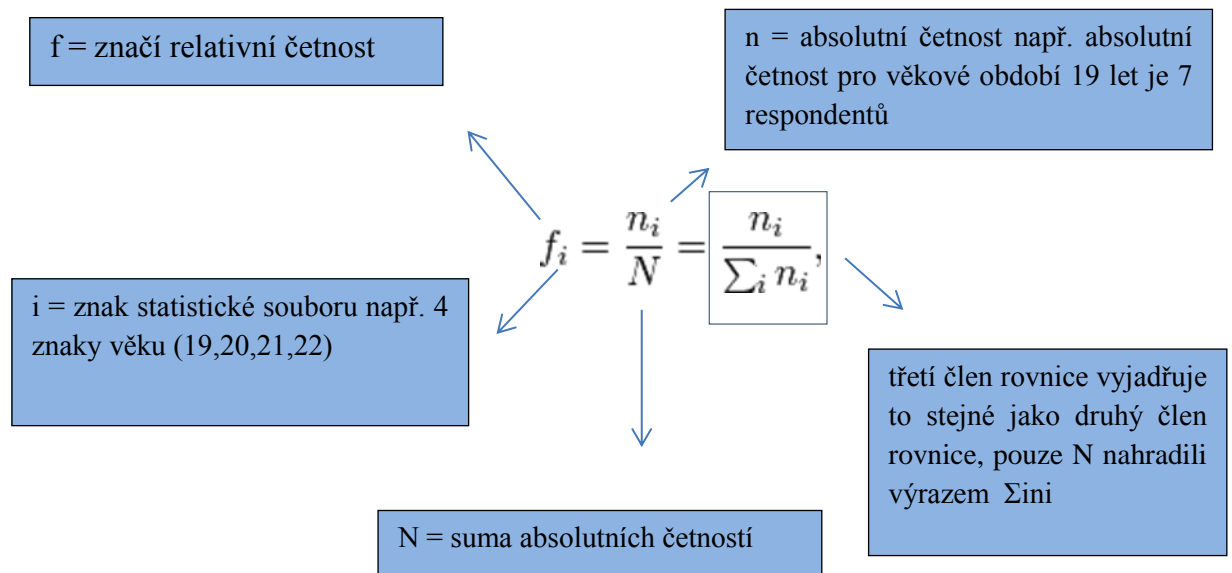
10.1 Použité metody a techniky

Jedná se o teoreticko-výzkumnou práci. Autorka Veselá kvantitativní výzkum popisuje tak, že se spíše zaobírá intenzitou a frekvencí sledovaného úkazu a rozsahem výskytu. Kvalitativní výzkum je ustanoven na opodstatněných úkazech. Domnívá se, že dané úkazy jsou vymezeny a dá se z nich předpokládat, jaké hledisko z nich vychází (Veselá J., 2006, str. 9). Nástrojem kvantitativního výzkumu je strukturovaný dotazník vlastní konstrukce. Dotazník dle Jandourka se skládá z předem vypracovaných otázek a možných odpovědí. Dotazovaní lidé jsou respondenti, kteří odpovídají na zpracované otázky dle svého mínění (Jandourek J., 2001, str. 66).

10.2 Realizace výzkumu

Před samotným dotazníkovým šetřením byla provedena pilotáž u 4 respondentů s cílem zjistit, zda jsou správně formulovány a položeny otázky. Poté byl anonymní dotazník vlastní konstrukce poupraven a připraven k výzkumu. V průběhu měsíce března 2015 bylo provedeno anonymní dotazníkové šetření u adolescentů-studentů Fakulty zdravotnických studií. Byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu a nástrojem pro sběr dat byl anonymní dotazník vlastní konstrukce. Dotazník se skládal z 15 otázek. V dotazníku bylo využito více typů otázek, jako např. otevřené, polootevřené i uzavřené. Po úvodním slovu a představení bakalářské práce byly položeny identifikační otázky pro respondenty zjišťující věk, pohlaví, dosažené vzdělání a z jaké rodiny respondent pochází. Otázky číslo 5 - 8 se zaměřují na zjištění názoru adolescentních respondentů na manželství v dnešní společnosti, zda budou chtít založit svou vlastní rodinu a zda by popřípadě setrvali v nefunkčním manželství kvůli dítěti - tuto otázku měli respondenti zakreslit přímo na stupnici. Otázka číslo 8 se zabývala tím, zda se rodina rozpadla, a pokud ano, v kolika letech věku respondenta. Otázka číslo 9 se zabývala tím, jaký má vztah respondent se svými rodiči a zda se s oběma stýká. Otázka číslo 10 zjišťovala, jestli se musel respondent kvůli rozpadu rodiny stěhovat. Pokud odpověď zněla ANO, respondent odpověděl ještě na podotázku, zda stěhování mělo vliv na změnu školy, přátel nebo zájmů. Otázka číslo 11 se dotazovala, zda měl rozpad rodiny ekonomický vliv na vzdělání respondenta. Otázka číslo 12 zjišťovala, ke kterému z rodičů má respondent bližší vztah. Otázka číslo 13 byla, zda pociťoval dotazovaný nějaké zdravotní problémy, popřípadě konkrétně jaké. Následující otázka číslo 14 zjišťovala, zda respondent trpí

problémy v oblasti sociální či psychické. V případě kladné odpovědi se konkrétně u této otázky mohlo zvolit více variant odpovědi. Poslední otázka číslo 15 se dotazovala, komu byli respondenti po rozpadu rodiny svěřeni do péče. Sumarizovaná data z anonymního dotazníku byla následně vyhodnocena a graficky znázorněna pomocí programu Microsoft Excel 2013. Ke každé otázce byla za pomoci popisné statistiky vypočítána absolutní a relativní četnost dle následujícího vysvětleného vzorce.

10.3 Výzkumný vzorek

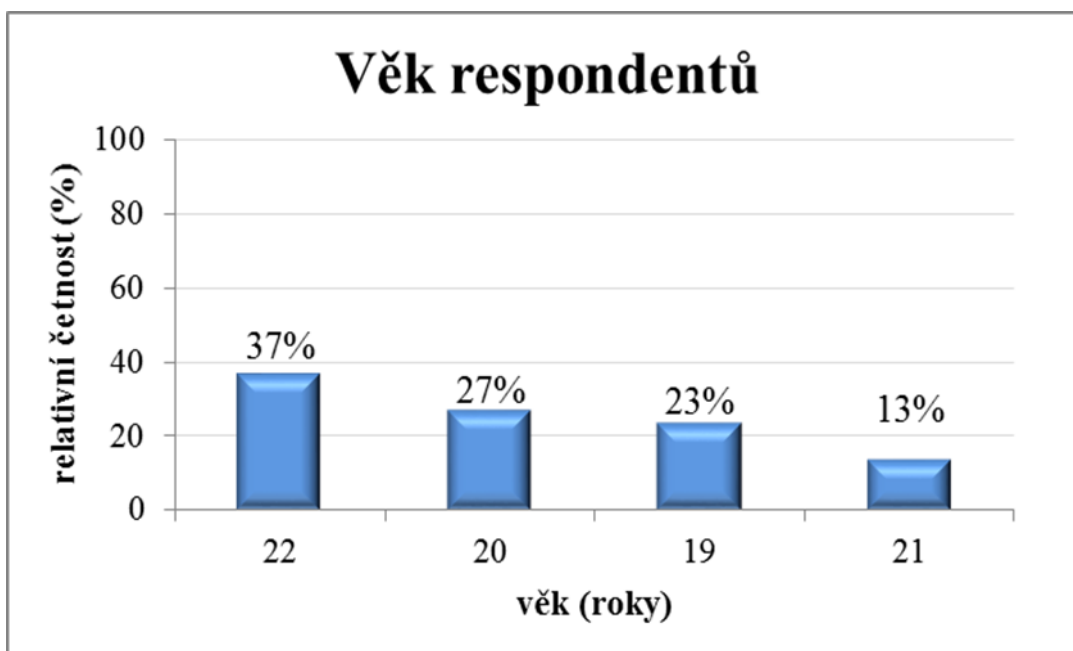
V rámci anonymního dotazníkového šetření bylo osobně distribuováno celkem 60 dotazníků. Z 60 dotazníků se vrátilo 56 správně vyplněných - jak od respondentů z celých, tak rozpadlých rodin. Z 56 bylo 30 respondentů z rozpadlých rodin a 26 z celých rodin. Výzkumná část pracuje s 30 respondenty = 100% z rozpadlých rodin.

Cílovou populací byli zahrnuti respondenti z rozpadlých rodin. Jednalo se o studenty Fakulty zdravotnických studií v adolescentním věku v rozmezí 19 - 22 let. Jedná se tedy o záměrný výběr. Nejedná o reprezentativní vzorek, proto získaná data nemohou být zobecněna pro celou populaci, ale jen na vybranou cílovou skupinu.

11 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka č. 1 - Věk

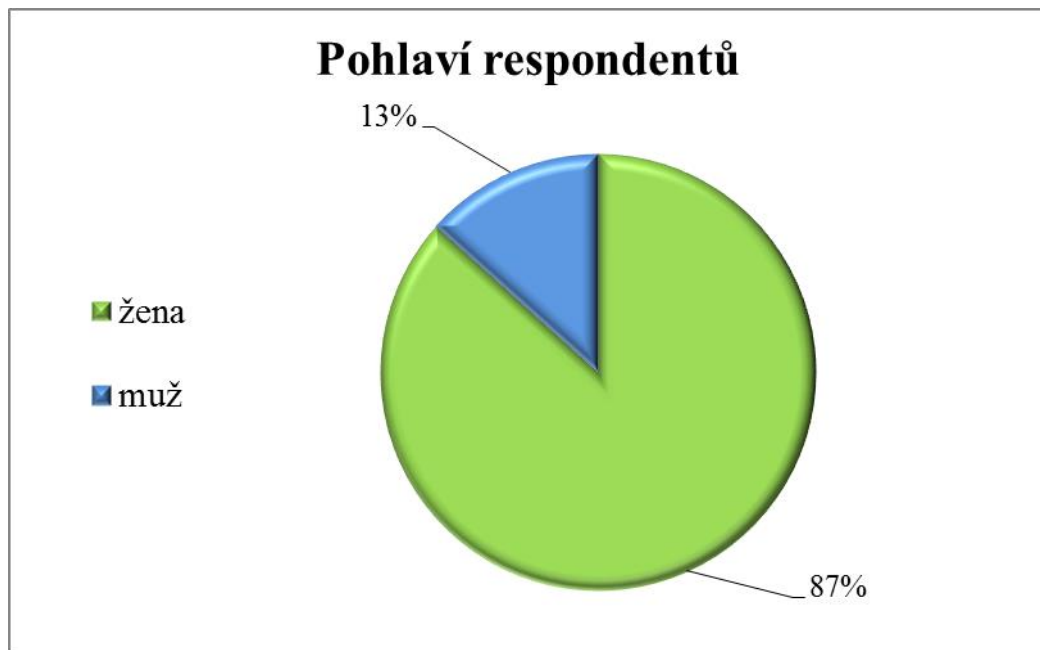
Otázka číslo 1 se týkala věku respondentů a je konstruována k identifikačním otázkám. Jelikož anonymní dotazník byl určen respondentům adolescentního věku, věk se pohybuje v rozmezí 19 - 22 let. Výzkumných 30 respondentů z rozpadlých rodin činí 100 %. Z celkového počtu 30 respondentů se výzkumu zúčastnilo 7 respondentů ve věku 19 let (23 %), 8 respondentů z řad 20letých (27 %), 4 dotázaní ve věku 21 let (13 %), 11 respondentů ve věku 22 let (37 %). Šetření se nejvíce zúčastnili studenti v horní hranici adolescentního věku v rozmezí 22 - 20 let.

Obrázek 1: Věk respondentů

Otázka č. 2 - Pohlaví

Tato otázka se zabývala pohlavím respondentů. Otázka číslo 2 také patří k identifikačním otázkám. Pro výzkumnou část bakalářské práce byli důležití dotazovaní z rozpadlých rodin. Z celého souboru dotazovaných 30 respondentů bylo 26 žen (87 %) a 4 muži (13 %). V celém výzkumu jednoznačně převažovaly ženy a jejich zkušenosti s rozpadem rodiny. Toto je možná dáno tím, že výzkum probíhal na Fakultě zdravotnických studií, kde si myslím, že převažují studující ženského pohlaví.

Obrázek 2: Pohlaví respondentů

Otázka č. 3 - Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

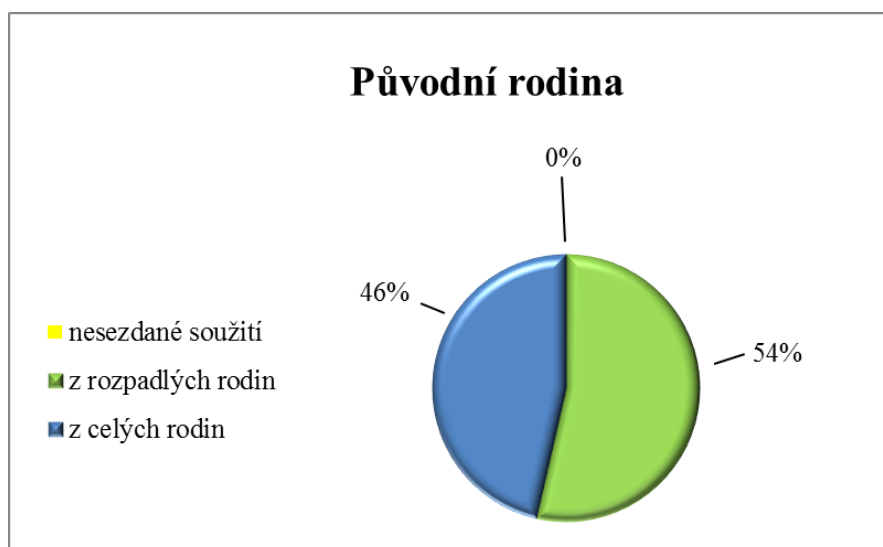
- střední s maturitní zkouškou vyšší odborné
 vysokoškolské

Otázka číslo 3 byla aplikována v dotazníkovém šetření jako další identifikační otázka. Jelikož anonymní dotazník byl rozdán studentům prvních a druhých ročníků Fakulty zdravotnických studií, bylo možné, že zde bude např. již absolvent VOŠ. Celkový oslovený vzorek se skládal z 30 respondentů z rozpadlých rodin a 26 respondentů z úplných nebo nesezdaných rodin. Celkový počet potřebných respondentů 30 (100 %) zvolilo jako svou odpověď nejvyšší dosažené vzdělání střední s maturitní zkouškou. Proto tady není vložen graf, jelikož by byl o 1 sloupci.

Otázka č. 4 - Z jaké pocházíte rodiny?

- z úplné rodiny z rozpadlé rodiny
 nesezdané soužití

U otázky číslo 4 respondenti zvolili, z jaké rodiny pocházejí, zda z rozpadlé, úplné nebo nesezdaného soužití. Po hromadné sumarizaci se vrátilo 30 vyplněných dotazníků z rozpadlých rodin (54 %) z celkového počtu respondentů a 26 vyplněných dotazníků z celých rodin (46 %). Možnost odpovědi nesezdané soužití nezvolil žádný respondent (0 %). Celá výzkumná část pracuje pouze s respondenty z rozpadlých rodin.

Obrázek3:Rodina

Otázka č. 5 - Vyjádřete prosím svůj názor na manželství v dnešní společnosti?

Vyjádřete prosím svůj názor na manželství v dnešní společnosti:

.....
.....

Otázka číslo 5 byla otevřená otázka, kde mohl respondent vyjádřit svůj vlastní názor na manželství v dnešní společnosti. Protože otázka číslo 5 byla otevřenou otázkou, všechny odpovědi jsem sumarizovala a rozdělila do 5 skupin dle názoru. První skupina, číslo 1, se vyznačovala názorem, že je v rodině vysoká rozvodovost. Takto odpovědělo 10 dotazovaných (33 %). Druhá skupina zastávala názor, že manželství není důležité, počet 8 respondentů (27 %). Třetí skupina vyznačující se volbou manželství až ve vyšším věku byla zastoupena 5 respondenty (17 %). Čtvrtá skupina volila názor na manželství v dnešní společnosti, že není pro ně důležité a že preferují nesezdané soužití, a zahrnovala 4 respondenty (13 %). Poslední skupinou, která se vyznačovala řadou jiných názorů, jako např. manželství není jako dřív, manželství je trend, pro založení rodiny nepotřebují oddací list, byli 3 respondenti (10 %).

Obrázek 4: Názory na manželství

Otázka č. 6 - Budete chtít založit svoji vlastní rodinu?

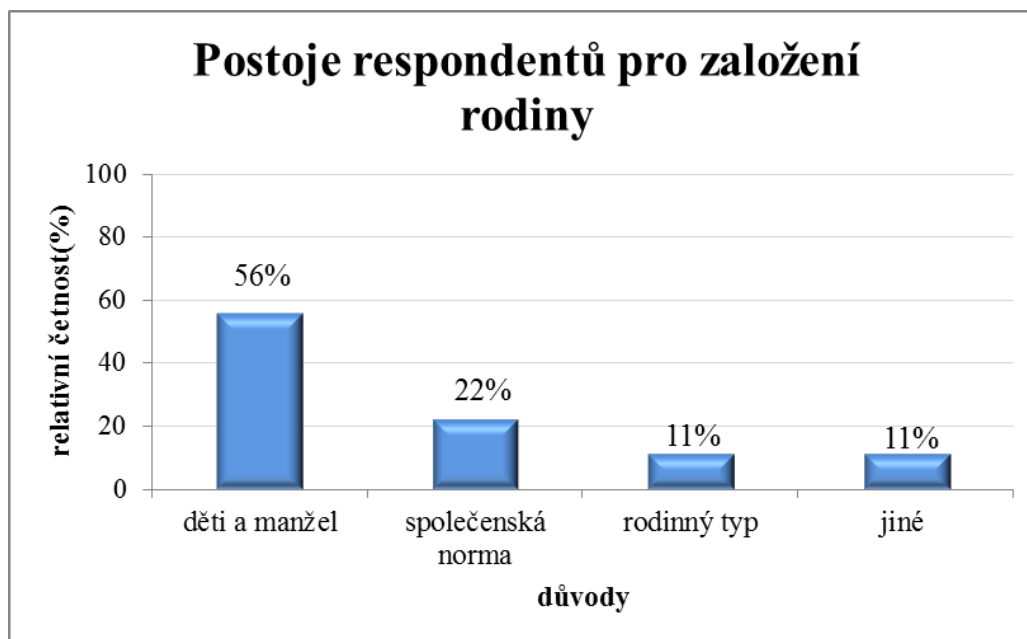
ANO

NE

Svoji odpověď prosím zdůvodněte u obou možností.

.....

Tato otázka byla z jedné části uzavřená a z druhé části otevřená. Všech 30 respondentů (100 %) odpovědělo ANO, že chtějí v budoucnu založit svoji vlastní rodinu. Odpověď NE nezvolil nikdo. Obě odpovědi měli respondenti zdůvodnit. Všechny otevřené odpovědi jsem porovnávala a rozdělila do 4 skupin. První skupina zdůvodnila svoji odpověď ANO tím, že by chtěla rodinu kvůli dětem a manželovi - 10 (56 %). Založit manželství, protože je to společenská norma, chtějí 4 respondenti (22 %). Třetí skupina se vyznačovala názorem, že je rodinný typ. Takto odpověděli 2 (11 %). Poslední skupina s označením jiné se vyjadřovala různými jinými názory: např. každá holka chce mít rodinu, nechci, aby dítě vyrůstalo jako „fracek“. Toto napsali 2 respondenti (11 %). Celkem svoji odpověď zdůvodnilo 18 respondentů čili 100 % z celkového počtu 30 z rozpadlých rodin.

Obrázek 5: Důvody respondentů pro založení budoucí rodiny

Otázka č. 7 - Setrvali byste v nefunkčním manželství kvůli dítěti?

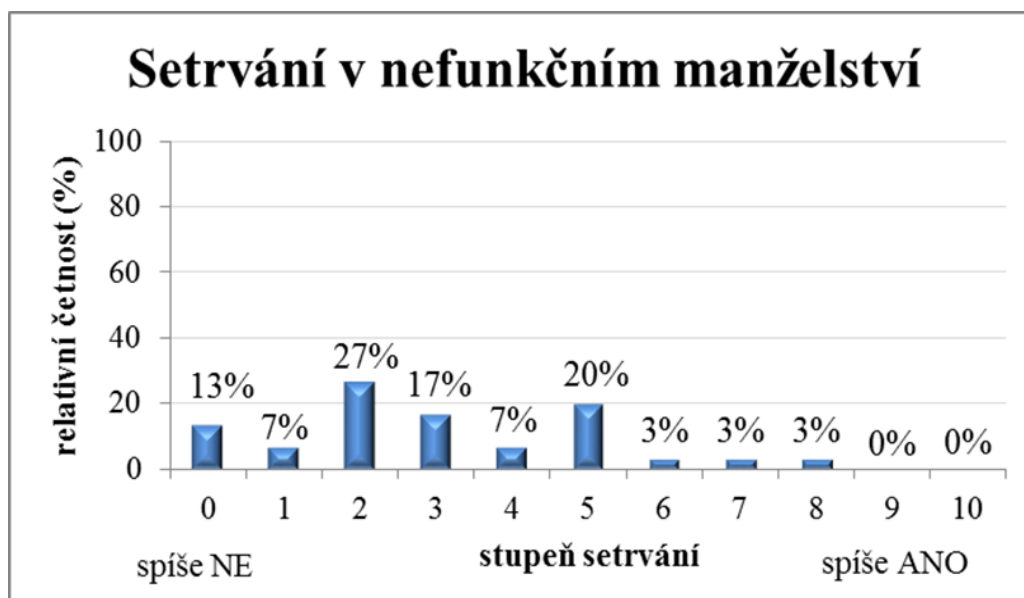
Vyznačte prosím přímo na stupnici.

spíše NE

spíše ANO

Respondenti své odpovědi u této otázky vyznačili do škálové stupnice 0 – 10. 0 označovala spíše NE a číslice 10 označovala spíše ANO. Nultý stupeň vybrali 4 respondenti (13 %). První hodnotu označili 2 respondenti (7 %), třetí stupeň označilo 8 respondentů (27 %). 5 respondentů (17 %) zaškrtnulo 4. stupeň. Pátou hodnotu označilo z celkového počtu dotazovaných 6 (20 %). Stupeň 6,7,8 označil pouze 1 respondent (3 %). Hodnotu 9 a 10 neoznačil nikdo (0 %). Převažující většina dotazovaných respondentů (27 %) vyznačila na škálové stupnici, která byla 0 – 10, spíše hodnoty blížíící se spíše NE, která vyjadřovala záporný názor na to, zda by setrvali v nefunkčním manželství kvůli dítěti, až jednou budou mít vlastní rodinu. Druhá nejčastější vyznačená hodnota na škálové stupnici byla hodnota číslo 5, kterou vyznačila 1/5 (20 %) z celého počtu použitých respondentů. Hodnoty blížíící se k možnosti spíše ANO nevyznačil z respondentů nikdo.

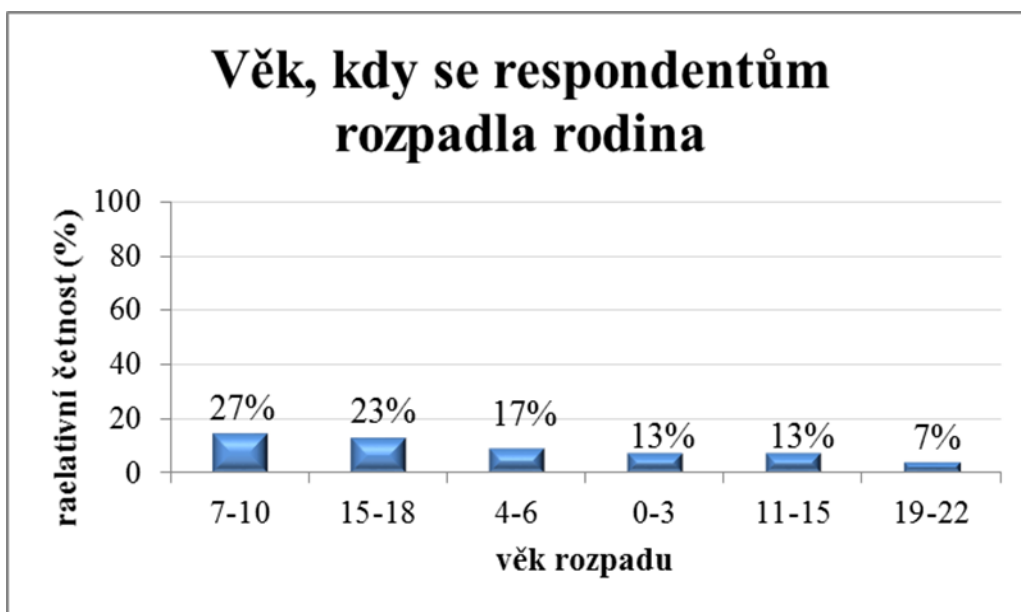

Obrázek 6: Stupeň setrvání

Otázka č. 8 - Pokud se Vaše rodina rozpadla, kolik Vám bylo let?

- 0-3 7-10 15-18 nerozpadla
- 4-6 11-15 19-22

Otázka číslo 8 patřila k identifikačním otázkám. Otázka se dotazovala na věkové období, kdy došlo k rozpadu rodin, anebo kdy se rodina nerozpadla. Věkové období 0 - 3 odpověděli 4 respondenti (13 %). Rozmezí 4 - 6 označilo 5 respondentů (17 %). V 7 - 10 letech prošlo rozpadem rodiny 8 dotazovaných (27 %). Čtyři respondenti (13 %) označili rozsah 11 - 15 let. Rozmezí 15 - 18 let si zvolilo 7 dotazovaných (23 %). A poslední věkové rozmezí 19 - 22 označili 2 respondenti (7 %). Volbu odpovědi rodina se nerozpadla v grafu neuvádím, protože výzkumná část bakalářské práce pracuje s celkovým počtem 30 (100 %) respondentů adolescentního věku z rozpadlých rodin. Z grafu vyplývá, že respondenti si prošli rozpadem rodiny v polovině případů v mladším školním věku anebo v období plnoletosti.

Obrázek 7: Věk respondentů při rozpadu rodiny

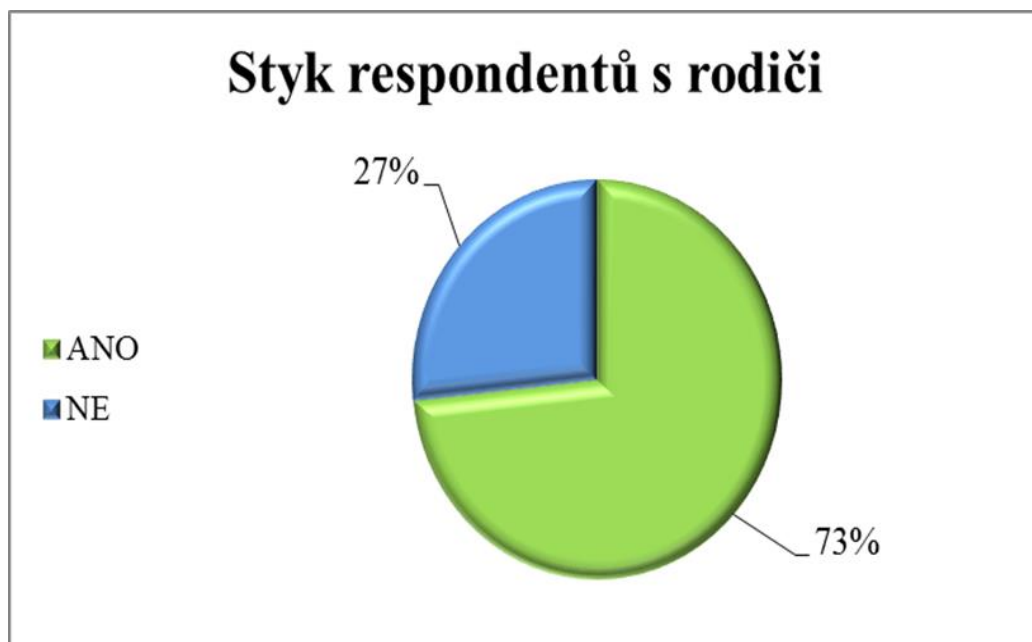
Otázka č. 9 - Stýkáte se s oběma rodiči? Pokud NE, vypište prosím konkrétně, s kterým z rodičů se nestýkáte.

ANO

NE

Konkrétně se nestýkám s:.....

Z celkového souboru 30 respondentů zvolilo odpověď ANO - stýkám se s oběma rodiči - 22 respondentů (73 %) a odpověď NE označilo 8 (27 %). Celých 27 % respondentů se nestýká se svým otcem. Čili cca 3/4 respondentů se stýkají s oběma rodiči a 1/3 respondentů se stýká jen s jedním rodičem, a to s matkou. Otázka číslo 9, zda se respondent stýká s oběma rodiči, může také souviset s následujícími otázkami, jako u otázky číslo 12 - ke komu z rodičů mají respondenti lepší vztah - a také s poslední otázkou číslo 15 konstruovaného anonymního dotazníku, komu byl respondent svěřen do péče po rozpadu rodiny.

Obrázek 8: Styk s rodiči

Otázka č. 10 - Museli jste se kvůli rozpadu rodiny stěhovat do jiného města /vesnice?

ANO

NE

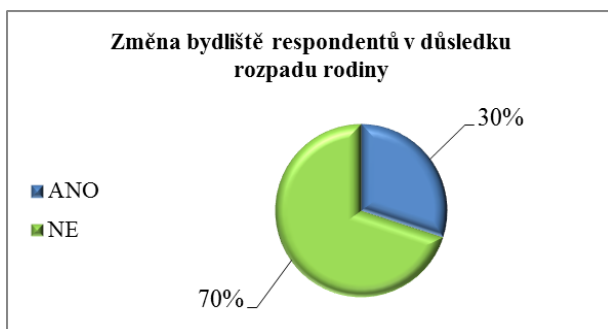
Pokud jste odpověděli „ANO“, zodpovězte prosím následující podotázku:

Mělo toto stěhování vliv na:

U této podotázky můžete zvolit více odpovědí.

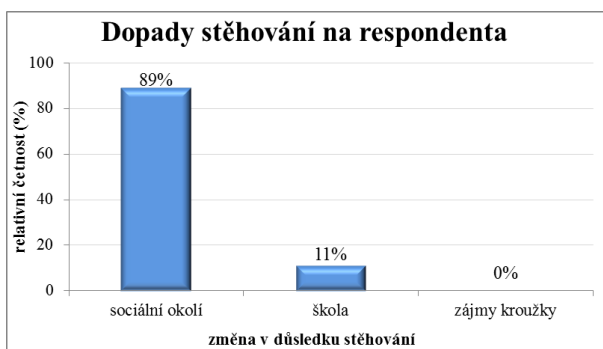
- změnu školy
- změnu sociálního okolí (přátelé...)
- změnu zájmů, kroužků

Na otázku číslo 10 z celkového počtu 30 dotazovaných odpovědělo 9 respondentů (30 %) odpovědí ANO, musel/a jsem se kvůli rozpadu rodiny stěhovat. Odpověď NE zvolilo 21 respondentů (70 %). Čili až skoro tři čtvrtě dotazovaných respondentů se nemuselo kvůli rozpadu rodiny stěhovat.

Obrázek 9: Stěhování do jiného města/vesnice

Devět respondentů, kteří zvolili odpověď ANO, dále pokračovalo zodpovězením 3 podotázek. Kvůli stěhování musel změnit školu 1 respondent (11 %). Sociální okolí se změnilo u 8 respondentů (89 %). A poslední možnost zájmy a koníčky nezvolil nikdo (0 %).

Obrázek 10: Změna v důsledku stěhování

Otázka č. 11 - Myslíte si, že měl rozpad Vaší rodiny vliv na ekonomické možnosti v rámci dalšího vzdělání?

ANO

NE

Konkrétně:.....

Odpověď ANO - rozpad rodiny měl ekonomický vliv na možnosti dalšího vzdělání - zvolili 4 respondenti (13 %) z celkového počtu 30 dotázaných. Odpověď NE zvolilo 26 respondentů (87 %) z celkového souboru. Zvolenou možnost ANO měli respondenti konkrétně zdůvodnit. Konkrétně odpověď ANO zdůvodnili bohužel pouze 2 respondenti odpověďmi, že prvnímu respondentovi na školu přispívají prarodiče, a druhý respondent nemohl studovat jinou vysokou školu než ve svém městě.

Obrázek 11: Vliv na ekonomické možnosti

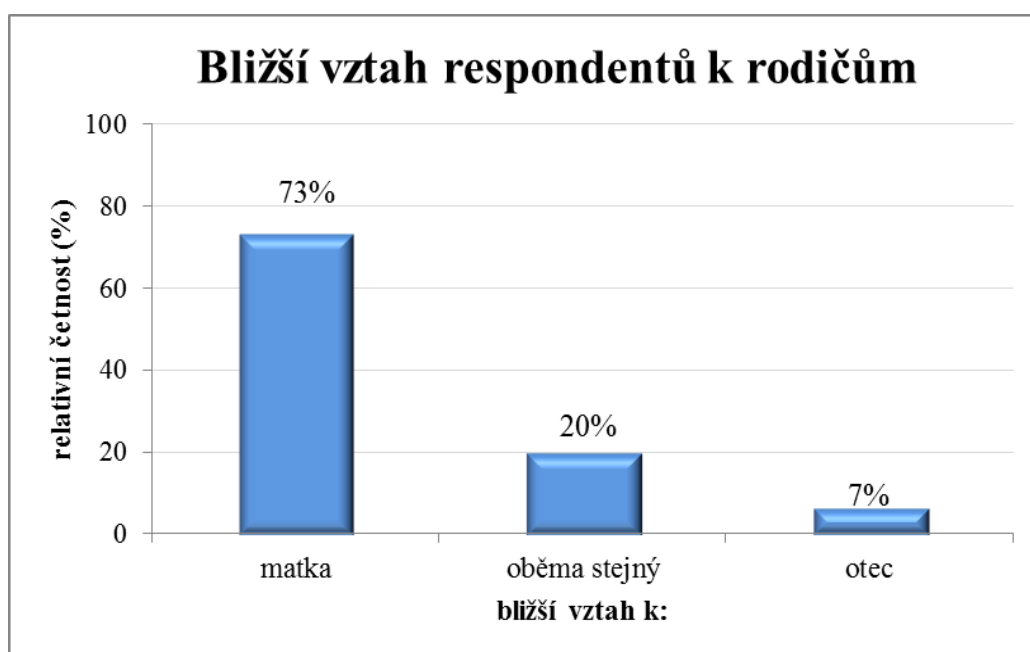
Otázka č. 12 - Ke komu z rodičů máte bližší vztah?

Matka

Otec

K oběma stejný

Možnost odpovědi matka vybralo 22 respondentů (73 %). Otce, ke kterému mají lepší vztah, označili 2 respondenti (7 %). A třetí možnost - k oběma stejný - si zvolilo 6 respondentů = 1/5 (20 %). Tato otázka z anonymního konstruovaného dotazníku souvisí s otázkou číslo 9, zda se respondent stýká s oběma rodiči, kde také 73 % dotazovaných respondentů odpovědělo, že se stýká jenom s matkou. Bližší vztah s otcem (7 %) mají pouze dotazovaní respondenti, kteří byli svěřeni do péče otce (7 %) - viz dotazníková otázka číslo 15.

Obrázek 12: Bližší vztah

Otázka č. 13 - Pociťoval/a jste v průběhu rozpadu rodiny zdravotní problémy? (například zvýšený tlak, pulz, dušnost....)

ANO

NE

Vypište prosím jaké.....

U otázky číslo 13 odpovědělo 8 respondentů (27 %) ANO, že pociťovalo v průběhu rozpadu rodiny zdravotní problémy, jako jsou tachykardie, zhubnutí a pocit tísně na hrudi. Odpověď NE zvolilo 22 (73 %).

Obrázek 13: Zdravotní problémy

Pokud respondent odpověděl ANO, byl požádán o vypsání konkrétních zdravotních problémů. Konkrétně odpovědělo pouze 8 respondentů. Čtyři respondenti (50 %) pociťovali během rozpadu rodiny tíseň na hrudi. U 3 (38 %) respondentů se objevila tachykardie. A 1 respondent (13 %) z dotazovaných zhubnul.

Obrázek 14: Konkrétní zdravotní problémy

Otázka č. 14 - Trpíte nebo trpěl/a jste během rozpadu rodiny problémy v některých z následujících oblastí? U této otázky můžete zvolit více odpovědí. (například zvýšený stres, nervozita...)

Psychické

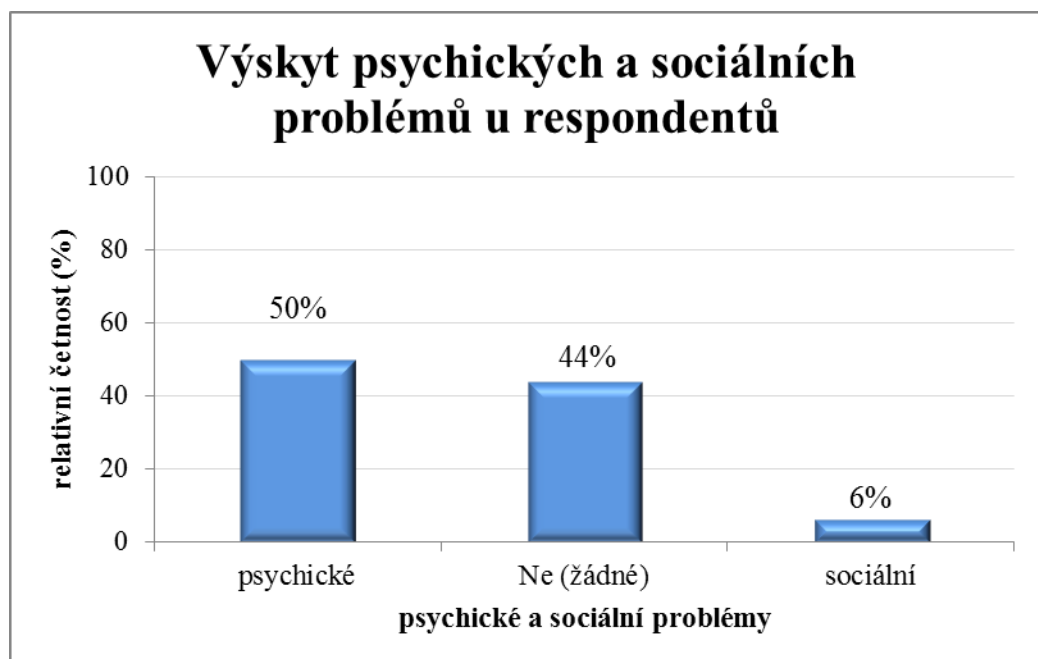
Sociální

Ne (žádné)

Vypište prosím jaké z psychické oblasti.....

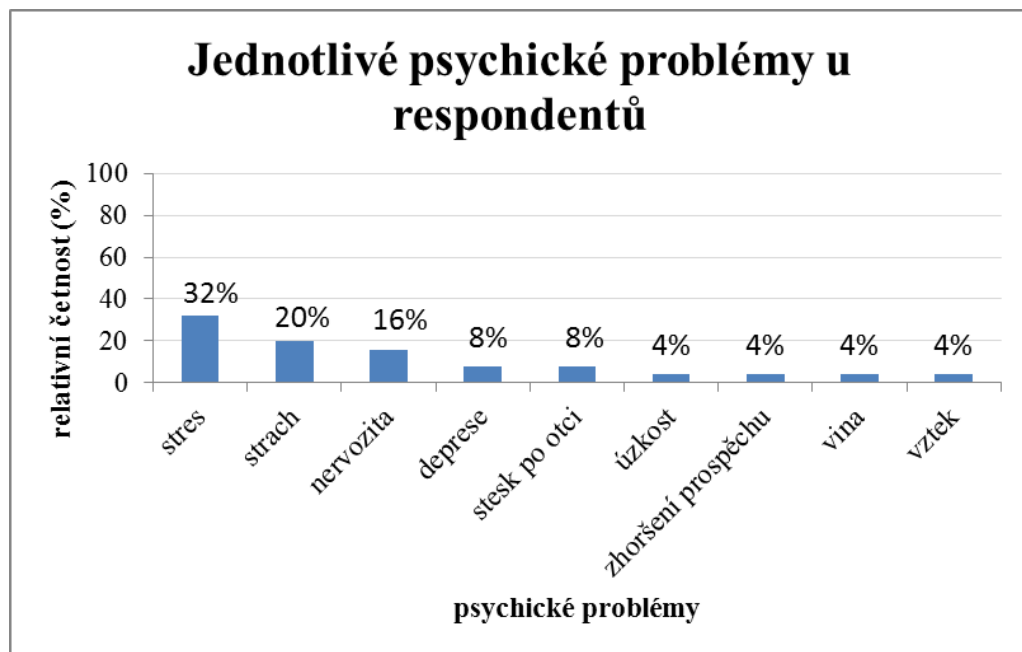
Vypište prosím jaké ze sociální oblasti.....

Na otázku číslo 14 odpovědělo z celkového počtu 30, že trpí nebo trpěli během rozpadu rodiny psychickými problémy, 16 respondentů (50 %). Žádné problémy uvedlo 14 (44 %) a 2 respondenti (6 %) trpí nebo trpěli v oblasti sociální. Jelikož zde dotazovaní mohli zvolit více odpovědí, někteří respondenti zároveň označili kombinaci jak psychických, tak sociálních problémů.

Obrázek 15: Psychické a sociální problémy

U této otázky měl respondent opět vypsát konkrétně, pokud trpí nebo trpěl problémy v některé z oblastí psychické nebo sociální. Z psychické oblasti trpí nebo trpělo 8 (32 %) stresem. Strachem trpí nebo trpělo 5 respondentů (20 %). 4 respondenti (16 %) konkrétně napsali, že trpí nebo trpěli nervozitou. U 2 respondentů (8 %) se objevily deprese a stesk po otci. Úzkostí, zhoršením prospěchu, vinou a vztekem trpí nebo trpělo po jednom respondentovi (4 %). Z oblasti sociální konkrétně odpověděli 2 respondenti. Jeden z dotazovaných trpí nebo trpěl nízkou společenskou úrovní a druhý respondent opuštěním. Proto z oblasti sociální nevznikl graf, jelikož by nebyl relevantní.

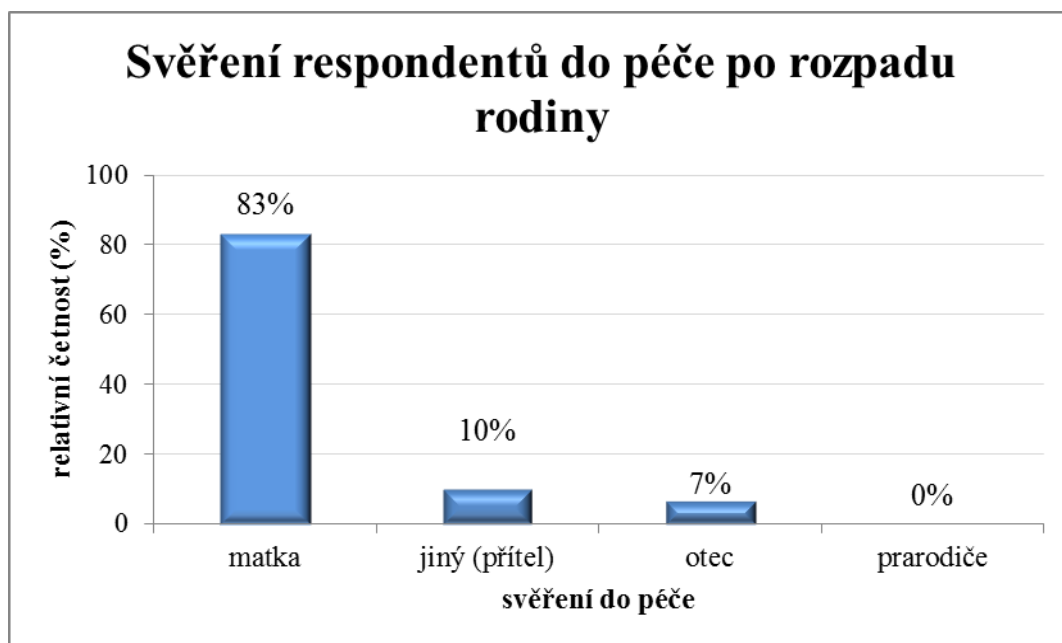

Obrázek 16: Konkrétní psychické problémy

Otázka č. 15 - Komu jste byli svěřeni do péče po rozpadu rodiny?

- Matka Otec
 Prarodiče Jiný.....

Zde odpovědělo z 30 dotazovaných respondentů 25 (83 %), že bylo po rozpadu rodiny svěřeno do péče matky. Jelikož anonymní dotazník byl určen pro respondenty adolescentního věku, 3 respondenti (10 %) zvolili odpověď jiný, jelikož došlo k rozpadu rodiny ve věku nad 18 let a nebyli svěřeni nikomu do péče a již žijí sami nebo s partnerem. Do péče otce byli svěřeni 2 dotazovaní (7 %). Do péče prarodičů nebyl svěřen nikdo z respondentů (0 %).

Obrázek 17: Svěření do péče

12 Diskuse

Hlavním úkolem kapitoly diskuze je diskutovat a rozebrat získané výsledky z anonymního dotazníkového šetření pomocí výzkumných otázek, které byly stanoveny na začátku bakalářské práce. Při porovnání výsledků z anonymního šetření, kde nástrojem byl dotazník vlastní konstrukce o 15 otázkách, a publikovanou literaturou byly zjištěny shody s vyhodnocenými výzkumnými otázkami: např. publikovaná literatura se zmiňuje o souvislosti psychických problémů s fyzickými, a to konkrétně bolest na hrudi, bušení srdce. Stejně konkrétní symptomy napsali dotazovaní respondenti v anonymním dotazníku u otázky č. 13 – „Pocit'oval/a jste v průběhu rozpadu rodiny zdravotní problémy? “ V literatuře se také dočítáme, že 4. příčku způsobující stres obsazuje stres způsobený ze vztahu k vlastní rodině. To uváděli respondenti u otázky č. 14: „ Trpíte nebo trpěl/a jste během rozpadu rodiny problémy v některých z následujících oblastí? (psychické, sociální).“ Polovina respondentů zvolila možnost, že trpí nebo trpěl/a psychickými problémy. Z psychických problémů byl u 32 % zjištěn stres. Konkrétní výzkumné otázky jsou uvedeny na začátku ve výzkumné části bakalářské práce. Výzkumné otázky jsou vyhodnoceny pomocí anonymního konstruovaného dotazníku, který se skládal z 15 otázek. Jsem si vědoma, že výsledky šetření lze aplikovat pouze na výzkumný vzorek, se kterým se pracovalo, ale ne na celou populaci.

Výzkumná otázka č. 1 - Jak ovlivnil rozpad rodiny možnosti vzdělání adolescenta z hlediska dostupnosti školy?

Odpovědi na tuto výzkumnou otázku č. 1 byly zjištěny za pomoci dotazníkové otázky č. 10 - „ Museli jste se kvůli rozpadu rodiny stěhovat do jiného města či vesnice?“ a dotazníkové otázky č. 11 - „ Myslíte si, že měl rozpad Vaší rodiny vliv na ekonomické možnosti v rámci dalšího vzdělání?“

Ze zjištění, které jsem získala z anonymního strukturovaného dotazníkového šetření, je zjevné, že více jak polovina respondentů (70 %) se nemusela kvůli rozpadu rodiny stěhovat. Pouze 11 % dotazovaných respondentů se kvůli rozpadu rodiny změnila škola. Z otázky č. 11 jsme se dozvěděli, že rozpad rodiny neměl u 83 % respondentů vliv na ekonomickou stránku v oblasti dalšího vzdělání. Z 13 % dotazovaných respondentů z rozpadlých rodin, kteří pocit'ovali vliv ekonomických možností v rámci dalšího vzdělání, takto konkrétně odpověděli 2 respondenti. Prvnímu respondentovi na školu přispívají rodiče a druhý respondent si musel zvolit vysokou školu ve svém místě bydliště kvůli finanční stránce.

Výzkumná otázka č. 2 - Jaký má adolescent vztah k rodiči, kterému nebyl svěřen do péče?

Získaná data k této výzkumné otázce byly získány z otázky č. 9 - „Stýkáte se s oběma rodiči? Pokud NE, vypište prosím konkrétně, s kterým z rodičů se nestýkáte.“ Následně z otázky č. 12 - „Ke komu z rodičů máte bližší vztah?“ A z poslední otázky strukturovaného dotazníku z otázky č. 15 - „Komu jste byli svěřeni do péče po rozpadu rodiny?“

Ze získaných informací lze vyvodit, že převažující většina respondentů (83 %) byla svěřena do péče matky. Více jak polovina (73 %) respondentů se stýká s oběma rodiči, ale má lepší vztah s matkou, což může být zapříčiněno až 83 % svěřením do péče matky a vznikem možné ztráty úplného kontaktu s druhým rodičem – otcem, se kterým se nestýká zbylých 27 % dotazovaných respondentů z rozpadlých rodin. 7 % respondentů, kteří byli svěřeni do péče otce, mají tím pádem lepší vztah s otcem, kterého v otázce č. 12 také zvolilo 7 % respondentů. Čili lepší vztah adolescenta je zcela vždycky k tomu rodiči, kterému je svěřen do péče po rozpadu rodiny.

Dle autorky bakalářské práce Terezy Číhalové na téma „Zkušenosti adolescentů s rozvodem rodičů“, kdy výzkumný vzorek tvořili 4 dotazovaní respondenti ve věku 21 až 22 let, kteří si prožili rozvod rodičů v období adolescence, bylo zjištěno, že výzkumný vzorek respondentů uvádí, že rozvod rodičů je záporně ovlivnil především ve vztahu k otci. Následkem rozpadu rodiny bylo odcizení s otcem, změna vztahu k otci nebo úplné zničení vztahu k otci (Číhalová T., 2012, str. 36-38). Tyto výsledky se potvrzují i ve výsledcích mého šetření, kterým vyšlo najevo, že adolescent má zcela vždycky lepší vztah k tomu rodiči, kterému byl svěřen do péče po rozpadu rodiny.

Výzkumná otázka č. 3 - Jaké problémy (bio-psycho-sociální) nejvíce převažovaly u adolescenta během rozpadu rodiny?

Získané informace k této výzkumné otázce jsme získali pomocí dotazníkové otázky č. 13 - „, Pociťoval/a jste v průběhu rozpadu rodiny zdravotní problémy?“ a pomocí otázky č. 14 - „, Trpíte nebo trpěl/a jste během rozpadu rodiny problémy v některých z následujících oblastí?“ U této otázky mohli dotazovaní respondenti zvolit více odpovědí.

Ze získaných dat bylo zjištěno, že polovina (50 %) dotazovaných respondentů během rozpadu rodiny nejvíce trpěla psychickými problémy, 27 % zdravotními problémy, které nejpočetněji zastupují konkrétně pocit tísně na hrudi u 50 %, tachykardie u 38 %, které jsou také zmíněny v publikované literatuře, a u 13 % dotazovaných zhubnutí. Oblast psychických problémů nejpočetněji zastupuje u 32 % stres, jehož vysoký výskyt je popsán i v publikované literatuře, strach postihl 20 % respondentů a nervozita se objevila u 16 % respondentů. 44 % respondentů zvolilo odpověď NE (žádné) jak z oblasti sociální, tak psychické. Nejméně postihla respondenty sociální oblast, která zahrnovala změnu přátel, školy, zájmů atd. Sociální oblast byla změněna pouze u 6 % dotazovaných.

Autorka Tereza Číhalová, která ve své bakalářské práci zmiňuje, že respondenti trpěli během rozpadu rodiny nenávisť k otci, ale zároveň steskem po něm, špatným soustředěním se ve škole, zvýšenou nervozitu a deprezi (Číhalová T., 2012, str. 32-38) Tyto konkrétní psychické problémy vyjadřovali a potvrdili i dotazovaní respondenti z mého anonymního výzkumného šetření.

Podle autorky bakalářské práce Šárky Zelňákové na téma „, Rozvod a jeho dopad na děti v adolescentním věku“ vyšla tato zjištění. Respondenti trpěli během rozpadu rodiny pocitu bezmoci, odcizení, zvýšeným stresem, zdravotními problémy jako je bolest hlavy nebo žaludeční potíže, a z oblasti sociální docházelo ke zhoršení prospěchu a školní docházky (Zelňáková Š., 2007, str. 41-47). V porovnání výzkumu Šárky Zelňákové a mého výzkumu byla zjištěna shoda ve zvýšeném stresu, zhoršení prospěchu z oblasti psychické a z oblasti zdravotní respondenti pociťovali jiné zdravotní problémy. Komplexně vychází, že adolescent je nejvíce ohrožen ať už po rozpadu nebo během něho psychickými problémy, a to především stresem.

Výzkumná otázka č. 4 - Jak ovlivnil rozpad primární rodiny plány pro založení své vlastní rodiny?

Čtvrtá výzkumná otázka byla vyhodnocena na podkladě dotazníkových otázek č. 5 - „Vyjádřete prosím svůj názor na manželství v dnešní společnosti.“, na získaných komplexních datech z otázky č. 6 - „Budete chtít založit svou vlastní rodinu?“ a pomocí otázky č. 7 - „Setrvali byste v nefunkčním manželství kvůli dítěti?“

Bylo zjištěno, že všichni dotazovaní respondenti (100 %) z rozpadlých rodin budou jednou chtít založit svoji vlastní rodinu. Nejčastějším důvodem založení vlastní rodiny jsou děti a manžel – tuto možnost zvolilo 56 %. Druhou nejčastější napsanou odpovědí byla odpověď, že je to společenská norma - napsalo ji 22 % dotazovaných. Na druhou stranu u otázky č. 7 většina respondentů vyznačila do škálové stupnice hodnoty blížící se k spíše Ne označující, že by nesetrvali v nefunkčním manželství kvůli dítěti a žádný respondent 0 % nevyznačil poslední dvě hodnoty spíše ANO setrvat v nefunkčním manželství kvůli dítěti. Dotazovaní respondenti (33 %) nejvíce napsali názor na manželství v dnešní rodině, že se vyznačuje vysokou rozvodovostí a druhou nejvíce napsanou odpovědí u 27 % respondentů bylo, že manželství není důležité. Souhrnným pohledem na tuto výzkumnou otázku nám vyplývá, že všichni dotazovaní respondenti z rozpadlých rodin jednou budou chtít založit svoji vlastní rodinu, i když si nejvíce 33 % myslí, že manželství v dnešní době je charakterizováno vysokou rozvodovostí. A v případě nefunkčního manželství by v něm většina dotazovaných respondentů nezůstala kvůli dítěti a rozvedla se.

13 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit dopady rozpadu rodiny na adolescenta z vybraných aspektů. Práce se skládala z teoretické a výzkumné části. Teoretická část se zabývala tematikou rodiny, jejím rozpadem, charakteristikou adolescenta, stresovým, zátěžovým a rizikovým chováním jedince v adolescenci, možnými psychickými poruchami a typy služeb poskytovaných rodinám a dětem v těžkém období života. Výzkumná část byla zpracována na podkladě předem připravených cílů a čtyř výzkumných otázek. Udělala jsem si tak reálnou představu o tom, jak dotazovaní studenti vnímají rozpad rodiny a vliv na ně samotné.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, jak ovlivnil rozpad rodiny možnosti vzdělání jedince s následkem založení své vlastní rodiny. Cíl byl splněn, neboť každý respondent vyjádřil pozitivní názor na založení své vlastní rodiny a ve výsledku bylo zjištěno, že rozpad rodiny ve většině případů neovlivní možnost dalšího vzdělání.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit vztah adolescenta k oběma rodičům po rozpadu rodiny. Cíl byl také splněn. Každý z dotazovaných respondentů má kladný či záporný vztah k oběma rodičům. Což je podle mého názoru zapříčiněno sníženým stykem s druhým z rodičů nebo obviňováním samotného rodiče z rozpadu rodiny.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, jaké podněty jedinec vnímal jako nejvíce ohrožující v průběhu rozpadu rodiny. Cíl byl splněn. Všichni respondenti vnímali za nejvíce ohrožující aspekt zejména psychické problémy v rodině. Většina cílů byla mimo jiné potvrzena i z výzkumů jiných bakalářských prací na podobné téma a byla nalezena i shoda s prostudovanou literaturou.

Rozpadů rodiny v dnešní společnosti dle mého názoru neustále přibývá. I z tohoto důvodu mě překvapilo, že cílová skupina oslovených adolescentů z rozpadlých rodin, která si prošla touto těžkou životní zkušeností, jako je rozpad rodiny, chce jednou založit svoji vlastní rodinu, aby umožnila svému dítěti šťastné a pokojné dětství, které jim samotným nebylo dopřáno. Na druhou stranu by respondenti v případě neshod v manželství neváhali absolvovat celý proces rozpadu rodiny i za cenu možných (bio-psycho-sociálních) problémů, které se tímto mohou projevit v budoucnu u jejich dítěte, a tím započít celý koloběh znovu. Zda rozpad rodiny nějak ovlivní člověka v jeho budoucím životě a zda si ponese nějaké následky či problémy z oblasti bio-psycho-sociální, záleží, dle mého názoru, na předchozích

vztazích v rodině, samotné osobnosti člověka a popřípadě i na podpoře okolí v této těžké životní situaci. Celá práce a výzkum byl velmi zajímavý a obohatil mě jak po vědomostní stránce, tak i po stránce psychologické.

Pro praxi bych navrhovala, aby média a školy téma rozpadu rodiny více zdůrazňovali. Veřejnost a studenti by se tak mohli informovat o tomto problému. Ve škole by se mohla více vyučovat občanská výchova nebo by mohly být zainteresovány přednášky na toto aktuální téma za účelem snížení problematiky rozpadu rodin v budoucnosti.

14 Seznam bibliografických citací

1. CARR-GREGG, Michael. *Psychické problémy v dospívání*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0062-8.
2. ČECHOVÁ, Věra., MELLANOVÁ, Alena., KUČEROVÁ, Hana. *Psychologie a pedagogika II: pro střední zdravotnické školy*. 1. vyd. Praha: Informatorium, 2004. ISBN 8073330288.
3. ČÍHALOVÁ, Tereza. *Zkušenosti adolescentů s rozvody rodičů*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Tereza Škubalová.
4. FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií: rodinné právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2013. ISBN 978-802-1060-937.
5. HAMPLOVÁ, Dana. a kol. *Děti na psí knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-128-6.
6. HORT, Vladimír. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-404-5.
7. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
8. KLÍMA, Jiří. a kol. *Pediatric*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 8086432386.
9. MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787477.
10. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073675028.
11. MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200413.
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
13. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 9788086429878.

14. NOVOTNÝ, Petr. A kol. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-802-4751-672.
15. SOBOTKOVÁ, NIELSEN, Veronika. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 9788024740423.
16. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181.
17. URBANOVSKÁ, Eva. *Škola, stres a adolescenti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2010. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 978-80-244-2561-0.
18. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 5. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7.
19. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 9788024609560.
20. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 9788024613185.
21. VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. 2. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-847-0.
22. VESELÁ, Renata. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 8086432483.
23. ZELŇÁKOVÁ, Šárka. *Rozvod a jeho dopad na děti v adolescentním věku*. Brno, 2007. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Dvořáček DiS.

Elektronické zdroje

1. BARTUŠKOVÁ, Jaroslava. *Manželství nebo nesezdané soužití? : Proč někdo volí manželství a proč někdo jiný volí nesezdané soužití?* [online] © 8. 8. 2008 [cit. 16. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6501.htm>
2. Ministerstvo práce sociálních věcí. *Sociální práce a sociální služby: Sociální služby* [online] © 2015 [cit. 2015-1-16]. Dostupné online z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661>
3. Fond ohrožených dětí. *Naše činnost: Klokánek* [online] © 2012-2015 [cit. 2015-1-16]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokank>
4. Ministerstvo vnitra České republiky. *Služby pro veřejnost: Uzavření registrovaného partnerství* [online] © 2014 [cit. 2015-1-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

Sborník příspěvků

1. ŘEHULKOVÁ Oliva., ŘEHULKA Evžen. Psychologické otázky adolescence. In URBANOVSKÁ Eva. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2010. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 978-80-244-2561-0.

15 Seznam příloh

Příloha A – Dotazník.....	54
---------------------------	----

Dotazník

(anonymní dotazník k bakalářské práci)

Dobrý den,

jmenuji se Petra Zamykalová a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Pardubice, Fakulty zdravotnických studií, oboru Zdravotně-sociální pracovník.

Prosím Vás o vyplnění anonymního dotazníku k mé bakalářské práci zaměřené na téma „Rozpad rodiny a jeho dopad na adolescenta“. Tento dotazník obsahuje 15 otázek a naleznete je na druhém listu. Svou správnou odpověď zaškrtněte () , nebo dle instrukcí vypište vlastními slovy. V případě, že nevyhovuje žádná z variant, uveďte vlastní odpověď.

Děkuji za spolupráci

Petra Zamykalová, DiS.

- **1) Věk**
.....
- **2) Pohlaví**
 ŽENA MUŽ
- **3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**
 střední s maturitní zkouškou vyšší odborné
 vysokoškolské
- **4) Z jaké pocházíte rodiny?**
 z úplné rodiny z rozpadlé rodiny
 nesezdané soužití
- **5) Vyjádřete prosím svůj názor na manželství v dnešní společnosti:**

- **6) Budete chtít založit svoji vlastní rodinu?**
 ANO NE
 Svoji odpověď prosím zdůvodněte u obou možností.

- **7) Setrvali byste v nefunkčním manželství kvůli dítěti?**
 Vyznačte prosím přímo na stupnici.

 spíše NE spíše ANO
- **8) Pokud se Vaše rodina rozpadla, kolik Vám bylo let?**
 0-3 7-10 15-18 nerozpadla
 4-6 11-15 19-22
- **9) Stýkáte se s oběma rodiči? Pokud NE, vypište prosím konkrétně, s kterým z rodičů se nestýkáte.**
 ANO NE
 Konkrétně se nestýkám s:.....

- **10) Museli jste se kvůli rozpadu rodiny stěhovat do jiného města / vesnice?**
 ANO NE
Pokud jste odpověděli „ANO“, zodpovězte prosím následující podotázku:
Mělo toto stěhování vliv na:
U této podotázky můžete zvolit více odpovědí.
 změnu školy
 změnu sociálního okolí (přátelé...)
 změnu zájmů, kroužků

- **11) Myslíte si, že měl rozpad Vaší rodiny vliv na ekonomické možnosti v rámci dalšího vzdělání?**
 ANO NE
 Konkrétně:.....

- **12) Ke komu z rodičů máte bližší vztah?**
 Matka Otec K oběma stejný

- **13) Pociťoval/a jste v průběhu rozpadu rodiny zdravotní problémy? (například zvýšený tlak, pulz, dušnost....)**
 ANO NE
 Vypište prosím jaké.....

- **14) Trpíte nebo trpěl/a jste během rozpadu rodiny problémy v některé z následujících oblastí? U této otázky můžete zvolit více odpovědí. (například zvýšený stres, nervozita...)**
 Psychické Sociální Ne (žádné)
 Vypište prosím jaké z psychické oblasti.....
 Vypište prosím jaké ze sociální oblasti.....

- **15) Komu jste byli svěřeni do péče po rozpadu rodiny?**
 Matka Otec
 Prarodiče Jiný.....